

Turkse vlinders

Van Stine Jensen verscheen eveneens bij Ambo|Anthos uitgevers

Het broekpak van Olivia Newton-John
Dokter Jazz

Stine Jensen

Turkse vlinders

Liefde tussen twee culturen

Ambo|Amsterdam

ISBN 978 90 263 2499 4

© 2012, 2005 Stine Jensen

Deze uitgave verscheen eerder bij uitgeverij Prometheus
Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam
Omslagillustraties © Millennium Images / Hollandse Hoogte;
© Cassia Beck (vlinders)

Foto auteur © Merlijn Doornernik

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Inhoud

PROLOOG

Turkse soap: een bloem 7

- 1 Istanbul kust je hand 29
- 2 Mijn hondvis, mijn moskeetje:
Turks voor beginners 52
- 3 Twee culturen op een kussen,
daar slaapt de familie tussen 79
- 4 Allah zal mij beschermen tegen aids:
interculturele seks 112
- 5 De Koran op een boxershort:
geloof, geld en liefde 152
- 6 Er is geen mooier liefje dan je moeder:
Turkse macho's en het feminisme 184

- 7 *I have to get rid of my Nell situation:*
haar, hygiëne en erotiek 207
- 8 Het vuil kleeft aan haar handen:
jaloezie en overspel 225
- 9 Man zoekt vrouw, Turkije-Europa:
oosterse en westerse liefdesstereotypen 250
- 10 Een vuilniszak Turks fruit:
trouwen met een Turk 267

EPILOOG

Een bloem, opnieuw 305

Verantwoording 315

PROLOOG

Turkse soap: een bloem

Ürgüp, lente 2002

‘Tot hier,’ zegt de taxichauffeur. ‘Verder gaat niet.’ Betalen, rugzak uit de auto, hop hop, weg is hij. Ik kijk om me heen. Wat doen al die mensen met camera’s hier? En waar is mijn hotel? Ik had gehoord dat Ürgüp een toeristische topbestemming is, maar zoveel mensen had ik niet verwacht. Zeker niet op dit tijdstip, in de vroege schemering van de avond. Ze klappen, juichen, fluiten. Fototoestellen bungelen om hun nek.

‘Waar is The Old Greek House?’ vraag ik aan een man. Hij wijst naar de zee van mensen. Ik wurm mij naar voren tot ik bij dranghekken kom. Daar zie ik iets wat op een filmset lijkt: felle lampen, nog meer camera’s en veel mensen. Alle aandacht is gericht op een jonge vrouw die uit een rode auto stapt. Een donkere jongen in spijkerbroek pakt haar koffer aan. Naast hem staat een oude man met hangsnor, die een geit met een rood lintje om de hals bij zich heeft. Als hij ziet dat de jongeman de vrouw een kus geeft, verheft hij zijn stem, waarna zij in huilen uitbarst. Het publiek achter de dranghekken begint te joelen. *Cut!* Opnieuw. Nu is het publiek muissstil. Daar komt ze weer uit haar auto. Hij blaft haar nu luidkeels af en zij begint dramatisch te snikken.

Dan valt mijn oog op het decor waartegen de scène zich afspeelt. Met gotische letters staat op de gevel de naam van mijn hotel: The Old Greek House. De aanstekelijke omschrijving uit mijn Engelse reisgids lonkte: ‘Deze ouderwetse familieaangelegenheid blinkt uit door Anatolische gastvrijheid: moeder, vader, zoon en dochter bedienen hun gasten met een glimlach. Prachtige architectuur (let u op de trap en de mooie sofa’s), Turks bad en echt Turks eten.’ Uitgerekend hier heb ik een kamer gereserveerd. Vreemde naam, trouwens, oud Grieks huis. Was er niet sprake van een eeuwenoude vijandschap tussen Turken en Grieken?

Ik neem mij voor later meer te lezen over de geschiedenis van Turkije. Mijn denkhoofd is eerst dringend toe aan vakantie. Kortgeleden heb ik mijn proefschrift afgerond, een langdurige relatie kwam tot een einde, en ik vond een woning in een nieuwe stad, Amsterdam, waar ik een deeltijdbaan als docent aan de universiteit combineer met journalistieke activiteiten. ‘Ga deze lente naar Cappadocië,’ had een vriendin me aangeraden. ‘Daar knapt een mens van op. Turken zijn vriendelijke mensen; wij Hollanders kunnen er iets van leren. Het is er sprookjesachtig! Gekleurde tufsteenkegels, en overal witte en roze slagroomtoefjes, alsof God op een dag met een gigantische slagroomsput een klein stukje landschap opvrolijkte. Ga daar wandelen, eten, badderen, zonnen en maak je hoofd leeg.’ Gelovig ben ik niet, maar wel gevoelig voor reisbrochureachtige aanbevelingen waarin grote schoonheid in het vooruitzicht wordt gesteld. De slagroomtoefjes, ik wil ze zien. Ik wil rust, dat bad en die echte Turkse maaltijd. Maar eerst moet ik The Old Greek House binnen zien te komen.

‘Wat is er aan de hand?’ vraag ik aan een jonge vrouw naast me, maar ze spreekt geen Engels en ik geen Turks. Bovendien is ze te druk in de weer met haar fototoestel om zich op mijn vraag te kunnen concentreren. Bellen naar het hotel dan maar.

‘Efendim? Sorry?’ Het is de eigenaar van The Old Greek House, Fuat. Ik leg hem de situatie uit. ‘Geen zorgen,’ zegt hij met een zachte, vriendelijke stem in gebroken Engels. ‘Ik kom je wel even ophalen.’

Als ik heb opgehangen, realiseer ik me echter dat ik tussen tientallen, zo niet honderden mensen sta. Hoe zal Fuat me in de menigte vinden? Vijf minuten later word ik door een man van middelbare leeftijd op mijn schouder getikt. ‘Mizz Djenzin?’ Glimlachend pakt hij mijn rugzak over en gebaart me mee te komen. Hij duwt zonder enige aarzeling een van de dranghekken opzij en wandelt dwars over de set richting hotel. Volgen maar. Een beetje opgelaten knik ik naar de man met de geit.

Ik kan mijn hotelkamer nog niet in, vertelt Fuat, want ook daar wordt gefilmd. De opnames van *Asmalı Konak*, de populairste soap van Turkije, zijn bezig. Hij zegt dat ik zolang op de set kan rondkijken en dat hij me zal waarschuwen als de opnames in mijn kamer klaar zijn. Wanneer precies, informeer ik. Hij kijkt een beetje bedrukt. Dat kan hij moeilijk voorspellen, maar ik hoef me beslist geen zorgen te maken.

Er zit niets anders op dan me weer te mengen in de menigte, ditmaal met fototoestel, en met een pen en blocnootje, want ik ben nog niet helemaal aan het idee vakantie gewend.

Ik sta in de kring die zich vóór de dranghekken rondom de opnames heeft gevormd. Vermoedelijk zijn dit mensen die iets met de soap te maken hebben. Mijn linkerbuurvrouw is overdreven opgemaakt en mijn rechterbuurman bladert nerveus door een stapeltje papieren. Een nieuwe scène is begonnen. Soap is een universele taal, ik rol er meteen in. De jongeman kijkt smachtend naar de vrouw. Zij komt uit de grote stad, met haar jeans, zonnebril en laarzen. Dan wendt de jongeman zich tot de oude man, die beslist zijn vader is. Hij zegt iets in het Turks, wat zoiets moet betekenen als: ‘Als jij haar niet accep-

teert, dan verdwijn ik uit je leven!’ Vader heft zijn handen in de lucht: ‘Allah! Allah!’ Zoonlief pakt de koffer van zijn geliefde en maakt aanstalten om in de auto te stappen. Zijn vrije hand legt hij op de schouder van zijn vriendin. ‘We gaan, mijn vader, we gaan naar Istanbul, en we komen nooit meer terug!’ Intussen verschijnt een wat oudere vrouw met een bloemetjeshoofdoek. Ze heeft een gerimpeld, leerachtig gezicht en een verschrikte gezichtsuitdrukking. Moeder. Zij gaat zich er ook mee bemoeien.

Vanuit mijn ooghoek zie ik dat er aan de overkant van de kring een roos wordt doorgegeven, maar mijn aandacht wordt volledig opgeslokt door de soap. Moeder is uitgebarsten in een luid snikken. Zoon mag niet weg. Ze klampt zich aan hem vast. ‘Allah, Allah!’ Dan tikt mijn buurvrouw me plotseling aan en geeft me de roos. ‘Waarheen met die roos?’ vraag ik, mijn blik met een half oog nog op de set gericht, waar vader en moeder nu in een heftige discussie zijn beland. ‘Voor jou,’ zegt mijn buurvrouw op samenzweerderige toon. ‘Voor mij?’ Ik draai me een kwartslag. Ze knikt en wijst naar de overkant van de kring. ‘Van die man daar.’ In de verte zie ik een vage gedaante in een witte blouse.

‘Wie is hij?’ vraag ik aan mijn knappe buurvrouw. ‘En wie ben jij?’ Ze lacht en stelt zich voor. Ze heet Eylem Yıldız en speelt mee in de soap. ‘Hij vindt waarschijnlijk dat je haar goed zit en complimenteert je met een roos.’ Mijn haar? Góéd? Dit moet op een vergissing berusten. Wat nu? Even zwaaien naar de overkant? Nee, dat is gênant. In een impuls pak ik mijn blocnote en scheur een papiertje af. ‘Bedankt voor de roos,’ schrijf ik met sierlijke letters in het Engels op het blaadje en geef het aan Eylem met het verzoek om het door te geven. Ze grinnikt. ‘Heel goed. Maar hij spreekt geen woord Engels. Wacht, ik schrijf het wel in het Turks voor je op. Hoe heet je? Wat zeg je? Zetina?’ Ze neemt de pen over en begint te schrijven. Bezorgd kijk ik toe.

Zijn er echt vier volle Turkse zinnen nodig voor ‘bedankt voor de roos’? Nu ja, het zal wel. Het briefje is al weg en verdwijnt in de menigte. Ik vraag of Eylem met me op de foto wil. Dat vindt ze goed. Onze rechterbuurman maakt zijn handen vrij om de foto van ons te maken.

Voordat ik haar meer kan vragen over haar rol in de soap, meldt Fuat zich weer. Hij tikt op mijn schouder. Goed nieuws, de kamer is al klaar. Eylem zegt me hartelijk gedag en vraagt me of ik later op de avond nog iets kom drinken als de ploeg klaar is met de opnames, een aanbod dat ik graag aanneem.

In de hotelkamer zijn alle sporen van filmopnames verdwenen. De reisgids heeft niets te veel gezegd: het is een schitterende kamer. Overal liggen Turkse kleedjes en er staat een hemelbed. Welke scène zouden ze hier zojuist hebben opgenomen? Een broeierig liefdestafereel? Of doen ze niet aan vrijpartijen in een Turkse soap? Als ik durf, zal ik dat later vragen aan Eylem. Maar eerst dat bad, een schoon T-shirt en dan een dutje in dit prachtige bed. De roos leg ik op een tafeltje. Dit begint op vakantie te lijken.

Ik schrik wakker. Gebonk op de deur. Een luid gebrul in steenkolenengels. *‘I am no sleep! I only smoke, smoke, smoke. Drink, drink, drink! Zatina! ZATINA!’*

Ik zit rechtovereind in bed. De roos, flitst het door me heen. Ik sta op en sluip in de richting van de deur. Er wordt een briefje onderdoor geschoven: *My beautiful Satine. Waiting for you.* Mijn naam is niet helemaal goed doorgekomen of ‘Satine’ is poëtisch bedoeld. Een meisjeshandschrift. Hij heeft hulp ingeschakeld. Van wie, van Eylem? Wat heeft zij in vredesnaam op dat briefje geschreven? Nieuwsgierigheid wint het van vermoeidheid. Vlug, vlug een joggingbroek aan. Gauw een borstel door mijn haar. Briefje terug: *Give me ten minutes.* Toch maar geen joggingbroek. Woordenboekje mee.

Dan doe ik de deur voorzichtig open. Een overdonderend knappe Turkse man staart me aan. Ik bloos. In een reflex kijk ik om me heen: als dit een grap is, dan neemt die uitzinnige proporties aan. ‘Zetine. Gel.’ Gel? Hij pakt mijn hand. Ik laat me door hem meenemen en we gaan naar boven, naar de lounge van het hotel. Daar is het druk. Er wordt live muziek gemaakt die oosters klinkt; er wordt gedronken, gelachen, gedanst. Ik zie Eylem, die sierlijk naar me wuift en Fuat, die zijn wenkbrauwen optrekt. Er zijn een paar andere toeristen, herkenbaar aan hun teva’s, T-shirts en korte broeken.

‘Sigaret?’ Geen woord Engels spreekt hij, maar met gebarentaal, een miniwoordenboek Engels-Turks en enige hulp van Eylem slagen we erin een basaal gesprekje te voeren. Hij heet Ozan Küçükemas. Hij werkt als kapper bij de soap *Asmalı Konak*. Hij is dertig jaar. ‘Wat leuk, ik ook!’ roep ik enthousiast. Hij woont in Istanbul, maar zijn familie komt oorspronkelijk uit Albanië. Zijn achternaam betekent ‘kleine diamant’, omdat zijn Albanese grootvader diamanten verkocht. Hij spreekt, in tegenstelling tot de meesten die bij de soap werken, geen Engels, omdat hij zijn middelbare school niet heeft afgemaakt.

Dansen wil hij niet. Jammer, want ik ben onder de indruk van de gracieus dansende Turkse mannen. Die heupen zitten beslist een stuk losser dan bij de gemiddelde Nederlander. Ik ben ineens niet moe meer, ik wil dansen, dat proefschrift en de stress van de afgelopen weken uit mijn lijf dansen, en dus maak ik een dansje met Fuat, die mij imponeert met het gemak waarmee hij zijn heupen heen en weer laat wiegen op de oosterse klanken.

Als ik me enkele uren later plotseling realiseer dat ik de enige vrouw ben in het gezelschap, ontwaak ik uit de roes. Met al die mannen om me heen voel ik me niet langer op mijn gemak. Ik sta op, voel nu pas het effect van de Turkse alcoholische anijsdrank raki, en probeer onopgemerkt weg te glippen. Maar daar is Ozan.

Hij pakt me bij de arm en brengt me weg. 'Beter niet alleen gaan,' zegt hij. Hij begint zich uitgebreid te verontschuldigen: 'Sorry, ik geen Engels,' om vervolgens op rap Turks over te stappen. Ik versta het niet, maar het klinkt hartstochtelijk. 'Seni sevdim. Çok güzelsin, çok çok güzelsin.' Dan voel ik voor het eerst in mijn leven een Turkse tong in mijn mond. Ik proef raki en sigaretten. Ter-nauwernood slaag ik erin mij uit zijn omhelzing los te maken en ik vlucht, een beetje beschaamd, mijn hotelkamer in.

Tijdens de paar dagen dat ik in het hotel verblijf, volgen meer vleiërijen en cadeaus van Ozan: een wikkelrok, een halsketting met bijpassende armband, een zijden sjaal – in mijn ogen een grandioze kunst van de oosterse hofmakerij.

De reacties uit de directe omgeving, zoals de andere toeristen met wie ik intussen kennis heb gemaakt, variëren van een hongerig enthousiasme naar het vervolg op deze parallelle soap ('gewééééldig, laat je lekker in de watten leggen, meid' en 'kijken wat ie morgen weer voor acties heeft') tot 'wees wel een beetje voorzichtig', 'pas maar op dat je niet straks met een hoofddoekje thuiskomt' en 'die wil natuurlijk een verblijfsvergunning'. En dan is er het wakende oog van Fuat. Die heeft intussen lucht gekregen van de jacht van de Turkse man op een van zijn hotelgasten en hij houdt de boel nauwlettend in de gaten.

Toegegeven, ik heb zelf ook vooroordelen, en de waakzame blik van Fuat maakt het er niet minder op. Die trouwring doen ze af, toeristen zijn hun prooi, zo spookt het door mijn hoofd. Maar ik ken ook mijn theoretische klassiekers. Zijn mijn angstvisioenen een teken van nuchter verstand of maak ik mij met deze argwaan niet schuldig aan 'oriëntalisme', de term die Edward Said bedacht voor het westerse discours in zijn studie *Orientalism* (1978), waarin de Oriënt (en de islam) vaak wordt voorgesteld als één homogene identiteit? Dit kan toch gewoon een Turkse man zijn die net zo nieuwsgierig is naar mij als ik

naar hem? Of zou hij last hebben van ‘occidentalisme’, de term die de filosoof Avishai Margalit bedacht voor het stereotiepe beeld van het Westen als het centrum van goddeloosheid, zedeloosheid, individualisme, geld en seks zoals dat in het Oosten bestaat? Zou hij in mij een typisch westerse vrouw zien? Natuurlijk, een oppeppertje kon ik wel gebruiken na een verbroken relatie, maar geef ik niet toe aan typisch ‘westerse vrouwen’-gedrag, door mij meteen te laten zoenen op de eerste avond van kennismaking? Of gaan die westerse vrouwen nog veel verder en ben ik redelijk braaf? En wat verwacht hij nu eigenlijk van mij?

Ik ga te rade bij meegebrachte boeken als *Culture Shock! Turkey*. De introductie over de geschiedenis van Turkije sla ik over (later, later, neem ik mezelf voor), en begin meteen in het hoofdstuk *Characteristics. The Turk – Philanthropist and Lover*. Aha! Dit is nog eens informatief. De Turkse man is het liefst een mannelijke man: dapper, luid, viriel. Hij aarzelt niet te vechten voor zijn doel. Zijn emoties laat hij niet zien en hij kent geen angst. De mannelijke man, *tasfirin erkeji*, heeft meestal een snor en hij drinkt en rookt veel. Hij is macho en ouderwets. In opmars is sinds kort ook de *light erkek*: een zachte, moderne man die niet terugdeinst voor huishoudelijke taken. Hij is de oosterse metroman, de *homo sapiens metrosexualis*, kortom, een soort Turkse Beckham. Zou een kapper automatisch tot deze categorie behoren of is kapper een stoer beroep in Turkije? Softies of macho’s, in hun opvattingen over de liefde verschillen ze niet: Turken zijn romantisch. ‘De meeste liederen en gedichten gaan over onvervulde en onbeantwoorde liefde. Ze geven gemakkelijk, of het nu om affectie of goederen gaat. Turken hebben een romantische natuur. Ze kunnen verliefd worden op het eerste gezicht en je ten huwelijk vragen bij een tweede afspraak.’

Dan valt mijn oog op het volgende. ‘Ik vind je leuk (*seni sevdim*) is een gebruikelijke evaluatie waarmee een eerste ont-

moeting wordt beëindigd, tenzij je iets drastisch doet om het te voorkomen.’ *Seni sevdim?* Hoorde ik dat niet in mijn oor fluisteren? Mijn god, ik moet iets drastisch doen om een huwelijksaanzoek te voorkomen!

Daar hoeft ik weinig moeite voor te doen, want mijn vertrek naar een ander dorp staat gepland.

De volgende ochtend sta ik klaar met mijn rugzak en wacht buiten op de taxi. Fuat heb ik gedag gezegd en bedankt voor de goede zorgen. Hij glimlacht en laat met zijn zachte, vriendelijke stem weten dat ik altijd welkom ben. De opnames van de soap zijn al in volle gang, maar het is rustiger, zo op de ochtend. De fans slapen hun roes uit. Dan, uit het niets, duikt ineens Ozan op met een verdwaasde blik. ‘Jij gaat? JIJ GAAT?’ Een ontsteld gezicht kijkt me aan. ‘Maar jij blijft toch dertig weken in Turkije?’

Ik realiseer me dat mijn leeftijd voor de lengte van mijn verblijf is gehouden. ‘Nee, nee,’ zeg ik. ‘Ik, ik dertig jáár.’ Ik sla als een idioot met mijn hand op mijn borst, steek tien vingers in de lucht en herhaal dat gebaar drie keer.

Hij knikt, hij heeft het begrepen. Hij is ontzet. ‘Zonder jou, ik sterf.’ Dat nu, heeft nog nooit een man tegen me gezegd. Een ongelooflijk bedroefd gezicht kijkt me aan. De glans is uit zijn ogen verdwenen, zijn blik staat dof. Hij ziet eruit alsof hij ter plekke in zal storten.

We zeggen gedag en ik verwacht niets meer van hem te horen.

Ik ga verder, naar Turbel Pansion in het dorpje Çavuşin, waar ik kennismaak met de vriendelijke pensionhouder Mustafa. Die avond wordt ik gebeld in het pension. Ik heb Ozan niet verteld waar ik heen ging, maar hij heeft me, met behulp van Fuat, die elke hoteleigenaar in de nabije omgeving kent, weten te traceren. Hij wil langskomen, diezelfde avond. Ik word nerveus:

waarom doet deze man zoveel moeite? Ik praat erover met Carla, een nuchtere achtentwintigjarige Nederlandse vrouw die ik heb leren kennen in het pension en die, net als ik, op vakantie is in Turkije. Zij werkte jarenlang bij een asielzoekerscentrum in Nederland en waarschuwt me: oppassen, en beslist niet alleen gaan!

Toch wil ik Ozan terugzien, en ik vraag Carla of ze mee wil. Dat wil ze en ik zeg Ozan dat een bezoek in orde is, maar dat ik niet alleen zal zijn; ik neem een vriendin mee. Tot onze verrassing verschijnt Ozan in het gezelschap van Fuat. Er volgen meer geschenken, voor mij, maar ook voor Carla, van Fuat. We laten ons meenemen, in het donker, langs smalle weggetjes, om iets te gaan drinken in een naburig dorp. Ozan heeft zich omgedraaid en staart voortdurend naar me. Carla en ik voelen ons niet helemaal op ons gemak en vragen ons bij vlagen af wat we doen met twee Turkse mannen die we nauwelijks kennen. Maar de glanzende ogen van Ozan houden me volstrekt in de ban. Carla kijkt wat bedrukt. Een man van middelbare leeftijd die haar een armband schenkt, dat is verdacht. 'Fuat draagt geen trouwring, maar zijn vrouw zit thuis met de kinderen,' fluistert ze. 'Als jij en Ozan er niet zo verschrikkelijk verliefd uitzagen, had ik allang de benen genomen.'

Fuat levert ons keurig om halftwaalf's avonds weer af en pensioneigenaar Mustafa staat ons op te wachten als een bezorgde vader. 'Hij kent mijn ouders,' zegt Carla. 'Misschien vindt hij dat hij onze eer moet beschermen nu onze vaders niet aanwezig zijn.'

Enkele dagen later volgt het definitieve afscheid, in het dorpje Avanos, waar de soap *Asmalı Konak* ook blijkt te filmen. Ik heb Ozan niet verteld dat ik daarnaartoe ging, maar hij heeft me weer gevonden. Hij pakt mijn hand en dwingt mij te volgen. Wat nu? Een ontvoering? Even later staan we achter een grote bestelbus, uit het zicht van de blik van zijn nieuwsgierige vrienden en van Fuat. Daar pakt hij mijn hoofd zorgvuldig tussen

zijn handen, buigt zich naar me toe en ik tuit mijn lippen in afwachting van De Romantische Afscheidskus. In plaats daarvan geeft hij me een luidruchtige klapzoen op mijn voorhoofd gevolgd door de gekwelde uitroep: ‘Ogh!’ Dat herhaalt hij twee keer. ‘Ogh! Ogh!’ Een wonderlijke afsluiting na een onstuimige opening, deze klapzoen. Ik vind het een bizarre vaderlijke geste die zich slecht laat rijmen met het scenario van een exotische soap.

Ik heb geen tijd er verder over na te denken; mijn taxi is gearriveerd, ik ga terug naar Nederland.

Ogh, vakantieliefde. Ik ken het concept uit de boekjes en van films als *Costa!* en *Snow Fever*. Je gaat naar een oord dat Alanya, Ibiza, Antalya, Costa del Sol of Kos heet, je bent vrij van verplichtingen en laat je hoofd op hol brengen door iemand die Julio, Jesús, Fernando of Antonio heet en als barman in een discotheek of als ober in een restaurant werkt. Zoiets. Een beetje ‘zout op je huid’, zoals in Benoîte Groults roman *Zout op mijn huid*, over de hartstochtelijke erotische verhouding tussen een intellectuele Parisienne en een Bretonse visser, en daarna weer naar huis. Daar eindigt het, als je de Hollandse grens passeert.

Zo gaat dat, volgens de boekjes, volgens de films. Maar dat was in het pre-sms-, pre-internet-, pre-easyJet-tijdperk. Liefdesrelaties zijn veranderd in het digitale tijdperk. Had je vroeger een vriend (*full-time boyfriend*) of een man, was je single en zocht je een partner of single en zocht je geen partner, nu is er de *freelove friend* of de *sometimes boyfriend*: je bent single én je hebt soms vriendjes. Die vriendjes hoeven niet bij je om de hoek te wonen. Ze komen af en toe de stad binnenwaaien waar je woont, of jij waait hun kant op, naar Londen, Barcelona of Helsinki. Er is geen enkele reden om je vakantieliefje meteen uit je geheugen te wissen. Liefde is grenzelozer geworden. Al naargelang je budget, je beltegoed of je internetaansluiting kunnen vakantie-liefdes eindeloos gerekt worden.

Ik rek die van mij een beetje op. Het contact loopt voornamelijk per sms, want e-mailen met iemand met wie je geen taal deelt en die geen computer heeft, is zinloos. Af en toe bellen is leuk, maar het blijft bij een opgewonden gebrul door de telefoon: we gaan ongemerkt steeds luider praten (hello? hello? HELLO!) en dat helpt niet bij het taalprobleem. De sms'jes van Ozan komen in gebroken Engels (*Hello my love, this küafor always satisfy to you. Kisses to your lips*), schlagerlied Duits (*Ich hab' noch nie so ein Engel kennen gelernt*) en een voor mij onbegrijpelijk Turks (*günler çok zor geciyor sensiz, sen çok özelsin benim için*). Binnen een maand heb ik verschillende woordenboeken en vier taalcursussen aangeschaft, van *Teach Yourself Turkish*, *Colloquial Turkish*, *A Practical Course in Turkish* tot de Eurotalk-cd-rom *Leer Turks*, in de hoop dat het aantal cursussen het leertempo positief zal beïnvloeden.

In Amsterdam zie ik ineens overall Turken op straat, Turkse bakkers en groentewinkels die eerder niet waren opgevallen. Ik luister naar Turkse muziek en bezoek Turkse films alsof ik, behalve met Ozan, met heel Turkije aan het daten ben. Ik begin het nieuws over Turkije met fanatieke belangstelling te volgen en bestudeer het vraagstuk of Turkije bij de Europese Unie hoort als zou het mij inzicht verschaffen in de vraag of Ozan en ik een overlevingskans hebben.

Ook zoek ik contact met drie Turkse studentes die ik heb leren kennen tijdens het schrijven van mijn proefschrift: Ayça (29), Elif (31) en Sevda (32). Ik nodig ze uit, want ik zit met een brandende kwestie in de maag: de betekenis van de exotische, doch vaderlijke en luidruchtige kus op mijn voorhoofd.

'Vaderlijk? Hoe kom je daar nou toch bij? Hoe luider de smak, hoe groter de liefde!' Elif klapt opgewonden in haar handen. 'Dit is ware romantiek. Hij meent het serieus met je.' Ze is

ook zeer te spreken over het briefje dat ik terugstuurde. Precies goed. ‘Zo ging het ook in de Ottomaanse tijd. De man liet zijn belangstelling voor een vrouw blijken door haar een geschenk of een roos te geven en als zij de interesse wilde beantwoorden, zond ze een teken terug. Ze liet dan bijvoorbeeld terloops een witte sluier van zich af glijden. Hij kon die dan oprapen, teruggeven en oogcontact zoeken. Nog altijd is dé romantische sleutelscène in Turkse films een kus op het voorhoofd.’

Ayça, Sevda en Elif verblijven in het kader van een Europees uitwisselingsprogramma een semester aan de Universiteit van Amsterdam. Ze hebben alle drie gestudeerd aan de Engelstalige Bosphorus Universiteit in Istanbul en zich vervolgens voor een masteropleiding ingeschreven die Turkse studenten verplicht een halfjaar cursussen te volgen aan een Europese universiteit. Ayça, Sevda en Elif hebben elkaar in Amsterdam ontmoet en zijn daar vriendinnen geworden.

Ze buigen zich nu op mijn verzoek in mijn appartement in Amsterdam met gretigheid over de juiste interpretatie van De Kus.

Ayça klakt afkeurend met haar tong. ‘Luister, welke man geeft er nu een kus op het voorhoofd? Dat is een bezitterige, ouderwetse kus. Hij zegt daarmee: je bent van mij en ik zal voor je zorgen als mijn dochter.’

Sevda wil een foto zien. Misschien dat ze daaruit het Ottomaanse gehalte van Ozan kan afleiden. Ik geef haar een stapeltje en ze slaakt bij de eerste foto een opgewonden gillette. ‘Eylem Yıldız, de grote ster!’ Op de foto is Eylem het stralende middelpunt. Ze wijst met haar vinger naar de roos die ik vasthoud en knipoogt. Ik kijk met een glimlach schuin omlaag naar de roos en heb een rood, opgeblazen gezicht. Mijn opgestoken haar is ingezakt.

Bij de tweede foto, zoon groet man met schaap, valt Sevda’s mond open. ‘Özcan Deniz! Dat is de knapste man van Turkije! Je

hebt toch niet met hem... ik bedoel... de kus... nee toch?’

Ik schud mijn hoofd. Volgende foto. ‘Dat is hem.’

Sevda bestudeert Ozan uitvoerig. ‘Hij ziet er, hoe zal ik het zeggen, nogal Túrks uit. Knap, maar ook gewoontjes hoor, naar Turkse maatstaven.’ Anders dan Ayça heeft Sevda meer begrip voor de kus op het voorhoofd. Het is in Turkije niet respectvol om elkaar in het bijzijn van anderen te zoenen, vertelt ze. ‘Hij kan toch moeilijk uitgebreid met je gaan tongzoenen als zijn vrienden meekijken. Dat zou jou tot een westerse hoer hebben gemaakt. Nee, hij heeft het juiste gedaan. Klinkt best lief eigenlijk, zo’n kusje op je hoofd. Hij heeft erg zijn best gedaan.’

Ayça blijft zich verzetten. ‘Kusje? Een klápzoen, zei je toch?’

Sevda en Elif willen nu weten hoe luid precies de zoen klonk. Ik tuit mijn lippen en maak een flink smakgeluid, gevolgd door een diep gekweld en intens ‘ógh’. Gierend van het lachen rollen ze over de bank. Zo’n Turkse klapkus hebben ze beslist nog nooit gehad.

Sevda, femme-fataleachtige letterkundige, Ayça, meisjesachtige sociologe, en Elif, dromerige filosofe, vallen net als ik in de categorie die al enige tijd volop in de belangstelling staat: single hoogopgeleide vrouwen van rond de dertig. Televisie- en filmheldinnen als Bridget Jones, Ally McBeal en de vrouwen uit de televisieserie *Sex & the City* zouden onze *Female Zeitgeist* vertegenwoordigen. Prangende vragen in het leven van deze vrouwen zijn: hoe vind je de juiste man, hoe combineer je carrière met de liefde, en hoe ga je om met de voorttikkende biologische klok? We kijken alle vier naar *Sex & the City* en bezien onze koffie-, lunch- en dinerbijeekommen soms grappend in die termen. We worstelen allemaal met dezelfde twijfels, angsten en verlangens als het gaat om het vinden van de juiste man, de perfecte baan en een eventuele kinderwens. En ja, we praten véél over seks.

Toch verschilt hun situatie van de mijne en die van andere